

DATE DESPRE CARTEA ROMÂNEASCĂ VECHĂ DIN JUDEȚELE CLUJ ȘI BISTRIȚA-NĂSĂUD

Preocupările în legătură cu prezența cărții românești vechi în bisericile din județele Cluj și Bistrița-Năsăud sînt mai vechi, constituindu-se deja o adevărată tradiție istoriografică în această privință. Cartea tipărită sau manuscrisă din aceste părți, încă de la mijlocul secolului trecut, a stat în atenția marelui nostru bibliofil Timotei Cipariu care, într-un context mai larg al preocupărilor sale¹, corespundea la 1857 cu protopopul Ioan Fekete-Negruțiu din Cluj, cerîndu-i trimiterea cărților vechi din biserica Feleacului². La începutul secolului nostru Gavril Hango din Gherla, pentru a veni în sprijinul alcătuirii *Bibliografiei românești vechi*, a întocmit un prețios catalog al cărților vechi din zonă³, iar Nicolae Iorga în ale sale *Scrisori și inscripții ardelene și maramureșene* (1906) a consemnat zestrea de cărți și manuscrise a mai multor biserici. Acestor contribuții la cunoașterea circulației vechilor tipărituri românești le-am asocia pe cele din perioada interbelică datorate lui Atanasie Popa⁴, Gheorghe Mânzat⁵, Florea Mureșanu⁶ și unor colaboratori ai revistei „Tribuna Ardealului“ (1940—1944)⁷. În ultimii ani preocupările în direcția valorificării bogatului fond de carte românească veche din județele Cluj și Bistrița-Năsăud au sporit, concretizîndu-se în studiile

¹ Liviu Patachi, Ștefan Moldovan și Timotei Cipariu. *Știri inedite*, în *Mitropolia Banatului*, VII (1957), nr. 1—3, p. 71—81; idem, *Cărți vechi religioase din Tara Hațegului de pe o listă din 1857*, în *Mitropolia Ardealului*, IV (1959), nr. 7—8, p. 522—539; idem, *Cărți vechi românești în Tara Hațegului de pe o listă din 1857*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, III (1960), p. 282—287; idem, *Din corespondența lui Timotei Cipariu ca bibliograf*, în *Mitropolia Banatului*, XIV (1964), nr. 1—3, p. 55—59; Florian Dudaș, *Cărți vechi românești din Tara Hațegului în lumina catalogului lui Ștefan Moldovan* (1857), în *Banatica*, V (1979), p. 485—510.

² Arh. St. Cluj, Fond T. Cipariu, Doc. nr. 1901.

³ Augustin Z. N. Pop, *Bibliografia românească veche, operă de colaborare națională*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, III (1960), p. 215—251.

⁴ *Biserica veche din Ceaba (jud. Someș)*, în *ACMIT*, II (1929), p. 366—384; idem, *Biserici vechi de lemn românești din Ardeal*, în *ACMIT*, III (1930—1931), p. 161—314; idem, *Biserici de lemn din Ardeal*, în *ACMIT*, IV (1932—1938), p. 55—154; idem, *Biserica de lemn din Țigău—Bistrița*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LII (1976), nr. 7—8, p. 563—567.

⁵ *Inscripții și însemnări de pe bisericile și cărțile liturgice vechi din Someș*, în *Tribuna Ardealului*, I (1940), nr. 1, p. 6; nr. 2, p. 2—3.

⁶ *Biserica din Deal sau vechia biserică ortodoxă română din Kolozsvar—Cluj și slujitorii ei*, Cluj, 1942; idem, *Cazania lui Varlaam 1643—1943. Prezentare în imagini*, Cluj, 1944; idem, *Biserici și preoți din protopopiatul ort. rom. al Clujului*, Cluj, 1946.

⁷ Datele privitoare la cartea românească veche au fost prelucrate și comunicate de Avram Andea (*Manuscrise și cărți românești vechi din centrul Transilvaniei. Sec. XVII—XIX*) la sesiunea științifică *Valori bibliofile din patrimoniul cultural național. Cercetare și valorificare* (Arad, 22—24 mai 1981).

lui Mircea Basarab⁸, Ioana Cristache Panait⁹, Gheorghe Mindrescu¹⁰, Sofron Vlad¹¹, Iacob Mârza și Cornel Tatai Baltă¹², la care am adăuga contribuția deosebită a Grațianei Alicu de inițiere a publicării unui reperoriu sistematic al existentului de carte românească veche¹³.

Bogatelor și prețioaselor informații oferite de studiile amintite dorim să le asociem altele noi, în cea mai mare parte necunoscute, datorate valorificării unui număr de 79 de inventare bisericești întocmite între 1857—1942, pentru 41 de biserici din județul Cluj și alte 31 din județul Bistrița-Năsăud, și listei cărților bisericii din Feleac trimisă de Ioan Fekete-Negruțiu lui Timotei Cipariu.

Considerații asupra valorii acestor inventare și precizări asupra modalităților adoptate pentru prelucrarea lor am prezentat cu alt prilej¹⁴, în continuare mărginindu-ne la prelucrarea analitică a celor 79 de inventare.

•

I. ALUNIȘ, jud. Cluj, 8 iulie 1872: *Apostol*, chirilice; *Catavasier*, chirilice; *Evanghelie*, Blaj, chirilice, legată bine; *Evhologhion*, chirilice; *Liturghier*, chirilice¹; *Octoih*, chirilice¹; *Orologhion*, chirilice, vechi; *Praznicar*, scris cu mîna²; *Strastnic*, chirilice, vechi și *Triod*, chirilice (Arhivele Statului Cluj, Fond Episcopia gr. cat. Cluj—Gherla, Doc. nr. 3338/1872. În continuare, deoarece întreg materialul provine din același fond arhivistic, precizăm în paranteze doar numărul și anul documentului).

1. Pe la 1940 biserica posedă un *Octoih* cu însemnarea: „Anul 1848 mai în 23 zile am fost la adunare la Blașiu pentru libertate, egalitate și frățietate. Oros Vasile preot“ (Gheorghe Mânzat, *Inscripții și însemnări de pe bisericele și cărțile liturgice vechi din Someș*, în „Tribuna Ardealului“, I, 1940, nr. 1, p. 6).

2. Posibil să fie același cu *Mineitul* scris pe la începutul secolului al XVIII-lea de Petre Dascăluș, care se numea „fiul străinătății“, pentru jupînul Chirilă din Ciubanca, manuscrisul ajungînd ulterior la Aluniș (Chicediu). Pentru însemnări și alte date vezi Gheorghe Mânzat, *op. cit.*, p. 6.

⁸ Cartea veche românească în biblioteca Arhiepiscopiei ortodoxe române a Vadului, Feleacului și Clujului, în *Mitropolia Ardealului*, XXIII (1978), nr. 1—3, p. 27—38.

⁹ Tipăritura bucureșteană din veacul al XVIII-lea în satele transilvănene, în *Glazul bisericii*, XXXI (1972), nr. 11—12, p. 1231—1238; idem, *Tipăritură țirgovișteană din al XVIII-lea veac în satele transilvănene*, în *Glazul bisericii*, XXXIII (1974), nr. 11—12, p. 1100—1105; idem, *Circulația cărților bisericești, tipărite la Vilcea și în alte tipografii din părțile noastre*, în *Transilvania secolului al XVIII-lea*, în *Mitropolia Olteniei*, XXIX (1977), nr. 10—12, p. 724—726; idem, *Importante însemnări de pe cărți vechi bisericești tipărite la Vilcea și în alte părți*, în *Mitropolia Olteniei*, XXX (1978), nr. 7—9, p. 563—570.

¹⁰ Informații despre construcțiile și inventarul bisericilor din fostul protopopiat Cristeștii Ciceului într-un protocol din anul 1846, în *Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei*, X (1978), p. 189—209.

¹¹ Prezența cărții rîmnice din secolul al XVIII-lea în Transilvania și Banat, în *Mitropolia Ardealului*, XXIV (1979), nr. 4—6, p. 319—346.

¹² Răspîndirea tipăriturilor românești vechi în Transilvania (mijl. sec. al XVII-lea — primele decenii ale sec. al XIX-lea) în lumina unui material arhivistic, în *ActaMN*, XVII (1980), p. 759—768.

¹³ Circulația cărții vechi românești în județul Cluj, în *ActaMN*, XV (1978), p. 401—410; XVI (1979), p. 791—808; XVII (1980), p. 769—784.

¹⁴ Avram Andea, Susana Andea, *Date despre cartea românească veche din județul Satu Mare*, în *Satu Mare, Studii și comunicări*, V—VI (1981—1982).

II. APATIU, jud. Bistrița-Năsăud, 19 mai 1861: *Catavasier*, bun; *Cazanie*, rea și stricată; *Ceaslov (Orologiu)*, bun; *Evanghelie*, bună; *Liturghier*, bun; *Molitvelnic*, bun; *Octoih*, bun și *Strastnic*, bun (1236/1861).

III. ARDAN, jud. Bistrița-Năsăud, 2 septembrie 1867: *Apostol*, nou, 1 fl.; *Cartea deșertăciunilor* a lui Bob, 1 fl.¹; *Catavasier*; *Cazanie*, scrisă cu mâna, chirilice, veche, 1 fl.; *Evanghelie*, veche, 1 fl.; *Liturghier* sau *Misale*, vechi, 1 fl.; *Minei*, vechi, 1 fl.; *Molitvelnic*, vechi, 1 fl.; *Octoih*, vechi; *Orologhion*, vechi; *Penticostar*; *Propovedania lui Petru Maior pentru morți*, 1 fl.²; *Psaltire*, veche; *Strastnic*, 2 fl.; *Triod*, 1 fl. și *Galeria Sf. Icoane*, 1 fl.³ (2757/1867).

1. Ioan Bob, *Carte de învățătură creștinești, despre deșertăciunea lumii și datoria omului în fieștece stat din Ss. Scripturi culease*, I—III, Blaj, 1805—1806 (*Bibliografia românească veche* — BRV, II/454—455).

2. Petru Maior, *Propovedanii la îngropăciunea oamenilor morți*, Buda, 1809 (BRV, III/6—10).

3. Viena, 1861.

IV. BATIN, jud. Cluj, 19 iulie 1857: în biserica „jumătate din piatră, jumătate din lemn” se consemnează un *Apostol*, *Breviar*¹, *Catavasier*, *Cazanie*, *Evanghelie*, *Liturghier*, *Penticostar*, *Psaltire*, *Strastnic* și *Triod* (1344/1857).

1. Adică *Ceaslov*.

V. BĂBDIU, jud. Cluj, 28 august 1913: *Apostol*, chirilice, în zilele lui Mihai Racoviță voievod, cu blagoslovenia lui Kir Neofit¹; *Cazanie*, foarte veche și slabă; *Evanghelie*, 1817, chirilice, sub Ioan Bob²; *Evhologhion*, Blaj, 1868; *Evhologhion*, chirilice, sub Partenie³; *Liturghier*, Blaj, 1870; *Liturghier*, 1807, chirilice, sub Ioan Bob⁴; *Minei* pe 12 luni, Blaj, chirilice, slab⁵; *Octoih mare*, Blaj, 1770, chirilice, slab; *Octoih mic*, Sibiu, 1849, chirilice; *Octoih mic*, 1866; *Octoih mic*, 1887; *Penticostar*, Sibiu, 1805, chirilice; *Strastnic*, 1773, chirilice, slab⁴ și *Triod*, Blaj, 1800, chirilice, slab (10408/1913).

1. București, 1743 (BRV, II/64—65).

2. Loc de apariție Blaj. La 21 iulie 1737 protopopul din Băbdiu cumpăra de la Gheorghe din Rășinari o *Evanghelie* (București, 1723) în schimbul unei *Păucenii* și *Psaltiri* (Ioana Cristache Panait, *Importante însemnări de pe cărți vechi bisericești, tipărite la Vlcea și în alte părți*, loc. cit., p. 570).

3. Rîmnic, 1768 (BRV, II/182—183).

4. Blaj.

5. Posibil să fie una din edițiile *Minologhionului* din anii 1751, 1781 sau 1838.

VI. BECLEAN, jud. Bistrița-Năsăud, 19 mai 1857: *Apostol*, *Catavasier*, *Evanghelie*, *Liturghier*, *Minet*, 2 *Molitvelnice*, *Octoih*, *Penticostar*¹, *Psaltire*, *Strastnic* și *Triod*, toate „luate prin poporeni”, biserica avînd „25 icoane, 16 de glajă vechi, restul de lemn” (924/1857)².

1. Ținînd seama de informațiile lui N. Iorga privitoare la cărțile bisericilor din Beclean și Bistrița, consemnînd pentru fiecare un *Penticostar* din 1768, și de faptul că locul tipăriturii bistrițene este cunoscut drept Blajul (vezi mai jos) considerăm firească consemnarea cu aceleași elemente a două cărți identice din localități apropiate și vizitate succesiv. Așadar, *Penticostarul* din Beclean este tipărit mai degrabă la Blaj și nu la București, cum fără nici un temei este considerat de Ioana Cristache Panait, *Tipăritura bucureșteană din veacul al XVIII-lea în satele transilvănene*, loc. cit., p. 1238.

2. N. Iorga, *Scrisori și inscripții ardeleni și maramureșene*, II, București, 1906, p. 47 dă următoarele tipăriri: *Antologhion*, 1766; *Apostol*, 1802; *Evanghelie*, 1776; *Liturghier*, 1713; *Molitvelnic*, sec. 18; *Molitvelnic*, 1815; 2 *Octoihuri*, 1770; *Penticostar*, 1768; *Psaltire*, Sibiu, 1791; *Strastnic*, 1753 și *Triod*, 1771.

VII. BIDIU, jud. Bistrița-Năsăud, 24 mai 1909: *Evanghelie*, chirilice, veche; *Evanghelie*, latine, nouă; *Liturghier* și *Octoih mic* (6371/1909).

VIII. BISTRIȚA, jud. Bistrița-Năsăud, 31 octombrie 1915: *Apostol*, Blaj 1802; *Apostol*, Blaj 1878; *Carte de învățătură creștinești*, I—II, Blaj, 1706¹; *Cartea Evangheliilor*, Sibiu, 1859, chirilice; *Catavasier*, Blaj, 1824; *Cazanie*, chirilice; *Ceaslov*, Sibiu, 1859, chirilice; *Evanghelie*, București, 1742; *Evanghelie*, București, 1888; *Evangheliile patimilor*, București, latine; *Evhologhion*, Blaj, 1868; *Evhologhion*, Blaj, 1913; *Evhologhion*, București, 1896; *Liturghier*, Blaj, 1807; *Liturghier*, Blaj, 1870; *Liturghier*, Blaj, 1905; *Minei pe 12 luni*, București, 1891—1894; *Molitvelnic*, Blaj, 1784; *Molitvelnic*, Sibiu, 1853, chirilice; *Octoih*, Brașov, 1898; *Octoih*, Sibiu, 1899; *Octoih*, Tîrgoviște, 1712; *Octoih bogat*, Budapesta, 1907; *Octoih mic*, Sibiu,

1866; *Octoih mic*, Sibiu, 1905; *Orologhion*, Sibiu, 1900; *Orologhion mare*, Blaj, 1912; *Penticostar*, Blaj, 1768; *Prohodul D-lui*, Blaj, 1902; *Psaltire*; *Sf. Scriptură*, Blaj, 1795; *Strastnic*, Blaj, 1773; *Tipica bisericesc* de V. Bujor, A. Papiu, Șt. Rosian, Blaj, 1914; *Triod*, Blaj, 1771 și *Viața Sfinților* de Tit Bud, Gherla, 1897 (8296/1915)².

1. Ioan Bob, *Carte de învățătură creștinești*, I—II, Blaj, 1805—1806.

2. N. Iorga, *op. cit.*, II, p. 55—57 consemnează cărțile: *Biblia* lui Bob; *Cazanie*, 1742; *Cazanie*, 1791; *Evangelhie*, 1742; *Evhologhion*, 1784; *Liturghier*, 1807; *Octoih*, 1712; *Penticostar*, 1768; *Strastnic*, 1773 și *Triod*, 1771. O parte din aceste titluri, cu însemnările pe care le cuprind, sînt date și în *Biserica greco-catolică din Bistrița (Ardeal)*, în „Ioan Neculce”, 1925, fasc. 5, p. 348—349: *Carte de învățătură creștinești*, I—II, Blaj, 1805—1806; *Cazanie*, București, 17276; *Cazanie*, Rîmnic, 7250 („ex libris Ioannis Major”); *Evangelhie*, București, 7250 (1742) și *Penticostar*, Blaj, 1768. Această ultimă tipăritură, preluată după N. Iorga, Ioana Cristache Panait, *op. cit.*, p. 1238 o consideră fără nici un temei de București.

IX. BONȚ, jud. Cluj, 3 iunie 1913: *Apostol*, chirilice¹; *Apostol*, latine; *Catavasier*, Blaj, chirilice; *Cazanie*, Blaj, chirilice²; *Evangelhie*, Blaj, chirilice, bunișoară; *Evhologhion*, chirilice, lipsă mai multe foi; 2 *Evhologhioane*, latine; *Liturghier*, Blaj, chirilice³; *Liturghier*, Blaj, latine; *Minei*, București, chirilice; 2 *Octoihuri mari*, Blaj, chirilice, din unul lipsă patru foi de la început; *Octoih mic*, ed. Kraft, latine; *Orologhion*, latine; *Penticostar*, Blaj, chirilice; *Strastnic*, Blaj, chirilice; *Strastnic*, București, chirilice, lipsă foi de la sfîrșit⁴ și *Triod*, Rîmnic, chirilice⁵ (9510/1913).

1. Ioana Cristache Panait, *Importante însemnări de pe cărți vechi bisericești, tipărite la Vilcea și în alte părți*, loc. cit., p. 565 înregistrează o ediție de București din 1743 cu însemnare din 1786 că a rămas moștenire de la protopopul Gabor Săvăroșanul mort fără copii.

2. Ioan Bob, *Carte de învățătură creștinești*, I—III, Blaj, 1805—1806.

3. Sofron Vlad, *Prezența cărții rîmnice din secolul al XVIII-lea în Transilvania și Banat*, în „Mitropolia Ardealului”, XXIV (1979), nr. 4—6, p. 333 consemnează, în 1979, la Bonț și un *Liturghier* de Rîmnic (1733).

4. Ediții de București, pînă la 1830, ale *Strastnicului* se cunosc din anii 1726 (Daniela Poenaru, *Contribuții la bibliografia românească veche* — CBRV, Tirgoviște, 1973, p. 17) și 1767 (BRV, IV/83), exemplarul de față putînd fi una din aceste ediții.

5. Ioana Cristache Panait, *op. cit.* consemnează un exemplar de Rîmnic din 1731, cu însemnare din 1786, rămas moștenire de la același protopop Gabor Săvăroșanul. La fel Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 344.

X. BRETEA, jud. Bistrița-Năsăud, 15 decembrie 1908: preotul inventariază următoarele cărți, transcriind în slove anul de tipărire: *Apostol*, Blaj, 1767; *Cazanie*, veche; *Evangelhie*, București, 1760; *Evhologhion*, Blaj, 1765; *Liturghier*, Blaj, stare slabă; *Minei*, vechi, donat de comuna Beclean; *Orologhion*, vechi; *Psaltire*, veche și *Strastnic*, Blaj, 1757¹ (796/1909).

1. Ediții de Blaj, din secolul al XVIII-lea, ale *Strastnicului* avem din anii 1753 (BRV, II/126) și 1773 (BRV, II/203). Exemplarul de față este probabil din 1753, preotul citind și transcriind greșit slova-cifră a unităților.

XI. CEABA, jud. Cluj, 12 noiembrie 1915: *Evhologhion*, Blaj, chirilice, sub Iosif al II-lea¹; *Liturghier*, 1870; *Octoih Mare*; *Penticostar*, Blaj; *Strastnic*, Blaj și *Triod*, Blaj, 1878 (2114/1916)².

1. 1784 (BRV, II/290—292).

2. Atanasie Popa, *Biserica veche din Ceaba (jud. Someș)*, în ACMIT, I (1929), p. 383 dă următoarele cărți: *Evangelhie*, Blaj, 1776; *Liturghier*, 1723; *Minei*, 1705, sub Antim Ivireanul; *Penticostar*, Blaj, 1768 și *Strastnic*, Blaj, 1783 (recte 1773).

XII. CHIUIEȘTI, jud. Cluj, 10 septembrie 1916: *Cazanie*, 1699, sub Iosif Leopold¹; *Evangelhie*, 1775, de pe vremea lui Atanasie Rednic²; *Liturghier*, 1798, chirilice³; *Liturghier*, Blaj, 1870; *Liturghier*, Blaj, 1905; *Minei*, 1771, chirilice⁴; *Molitvelnic*, 1893; *Molitvelnic*, 1912; 2 *Octoihuri mari*, chirilice, unul din 1742⁵ și altul „mai vechi”; *Octoih mic*, 1763, chirilice⁶; *Octoih mic*, 1823, chirilice⁷; *Octoih mic*, 1907; *Octoih mic*, 1911; *Penticostar*, 1778, chirilice⁸ și *Strastnic*, 1783, chirilice, sub Petru Pavel Aron⁹ (1238/1917)¹⁰.

1. Bălgrad.

2. Corect 1765 (BRV, II/164).

3. Tipărit la Sibiu (BRV, II/403).

4. Lipsă în BRV și CBRV. Posibil să fie una din edițiile de la Blaj, din 1751 sau 1781. În februarie 1795 era semnalat un *Antologhion* de Rîmnic (1786) de Constantin Munteanu, *Circulația cărții românești de peste munți în Transilvania*, în „Steaua”, XXVI (1975), nr. 2, p. 20.

5. De Rîmnic.

6. De Rîmnic.

7. Lipsă în BRV și CBRV.

8. Lipsă în BRV și CBRV. Posibil să fie o ediție din 1768 de la Blaj sau București.

9. Corect *Strastnic*, Blaj, 1753 (BRV, II/126).

10. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 345 consemnează și un *Triod* de Rîmnic (1760, recte 1761).

XIII. CICEU-MIHAEȘTI, com. Petru Rareș, jud. Bistrița-Năsăud, 8 martie 1871: *Apostol*, Blaj, 1802; *Catavasier*, Blaj, 1762; *Cazanie*, București, 1768¹; *Ceaslov*, Blaj, 1793; *Cuvîntări bisericesti* de George Meteș (1863); *Evanghelie*, București, 1670²; *Liturghier*, Blaj, 1785³; *Minei sîrbesc*, Rîmnic, 1705 (anul transcris cu slove); *Molitvelnic*, Blaj, 1757; *Octoih mare*, Blaj, 1785⁴ și *Strastnic*, Blaj, 1753 (645/1871)⁵.

1. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 330 consemnează o *Cazanie* de Rîmnic (1792).

2. Corect 1760, preotul în grabă inversînd cifrele.

3. Corect 1775 (BRV, II/212).

4. Lipsă în BRV și CBRV. Posibil să fie ediția din 1783, preotul citind greșit slova-cifră a unităților (BRV, IV/96).

5. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 345 consemnează și un *Triod* de Rîmnic (1792, recte 1782).

XIV. CIȚCAU, jud. Cluj, 28 februarie 1857: *Apostol*, Blaj, 1802, in folio; *Biblie*, Blaj, 1791, in folio¹; *Cazanie*, Bălgrad, 1691, in folio²; *Ceaslov*, Tîrgoviște, 7223³; *Evanghelie*, Blaj, 1776, in folio; *Liturghier*, Sibiu, 1807, in quarto; *Minei*, Blaj, 1751, in folio; *Molitvelnic*, Blaj, 1784, in quarto; *Octoih mare*, nu se știe de cînd și unde este tipărit; *Pătimitoriu*, 7234, Ungrovlahia, românesc, in quarto⁴; *Penticostar*, Blaj, 1808, in folio și *Triod*, Blaj, 1800, in folio (551/1857).

1. Corect 1795.

2. Corect 1699, in quarto.

3. 1715.

4. *Strastnic*, București, 1726 (CBRV/17).

Inventarul din 14 iulie 1867 consemnează: *Apostol*, nou, 1 fl.; *Biblia mare*, veche, 1 fl.; *Catavasier*, nou, 1 fl.; *Cazanie*, veche, 1 fl.; *Evanghelie*, nouă, 1 fl.; *Galeria Sf. Icoane*, 1 fl.; *Liturghier*, vechi, 1 fl.; *Minei românesc*, nou, 1 fl.; *Molitvelnic*, 2 fl.; *Octoih mare*, 1 fl.; *Orologhion mare*, vechi, 1 fl.; *Penticostar*, nou, 1 fl.; *Propovedanie*, 1 fl.¹; *Psaltire*, nouă, 1 fl.; *Strastnic*, vechi, 1 fl. și *Triod*, nou, 1 fl. (1853/1867).

1. A lui Samuil Micu (ediția de la Blaj din 1784 sau de la Sibiu din 1842) sau Petru Maior (Buda, 1809).

XV. COASTA, jud. Bistrița-Năsăud, 17 martie 1909: *Cazanie*, veche; *Evanghelie*, Blaj, 1900; *Evhologhion*; *Liturghier*; *Minei*, 7 tomuri; *Octoih*; *Penticostar* și *Strastnic* (5036/1909).

XVI. COASTA, com. Bontida, jud. Cluj, 13 aprilie 1871: *Biblia*¹, *Catavasier*, *Cazanie*, *Ceaslov*, *Evanghelie*, *Galeria*², *Liturghier*, *Minei*, *Molitvelnic*, *Octoih*, *Penticostar*, *Psaltire* și *Strastnic* (5/1872).

1. Posibilă ediția de la Blaj din 1795.

2. *Galeria Sf. Icoane*, Viena, 1861.

XVII. COCIU, jud. Bistrița-Năsăud, 2 iulie 1916: *Apostol*, latine; *Carte pentru cazanii*; *Catavasier*; *Evanghelie*, chirilice; *Evanghelie*, latine; *Evhologhion*; *Minei*, chirilice; *Octoih*; *Octoih*, latine; *Orologhion* și *Strastnic* (6471/1916).

XVIII. CODOR, jud. Cluj, 13 ianuarie 1915: *Apostol*, Blaj, nou; *Apostol*, vechi; *Cazanie*, veche; *Ceaslov*, vechi, sub episcopul Bob¹; *Evanghelie*, Blaj, chirilice; *Evanghelie*, Blaj, ediție nouă; *Evhologhion*, Blaj, ediție nouă; *Liturghier*, chirilice, vechi; *Liturghier*, Blaj, 1905; *Minei*, 2 vol., Blaj, 1912; *Minei*, vechi, român-slavon²; *Octoih*, ediție nouă; *Orologhion*, Blaj, ediție nouă; *Penticostar mic*, ediție nouă; *Strastnic*, vechi, sub episcopul Bob³ și *Triod*, Blaj, chirilice (3579/1915).

1. Ediții ale *Ceaslovului* (Polustav), din vremea episcopului Ioan Bob, se cunosc următoarele: 1786 (BRV, II/313), 1788 (CBRV/80), 1793 (BRV, II/353 și 356), 1808 (BRV, II/526) și 1819 (CBRV/126).

2. Ediții slavo-române ale *Mineii* (Antologhion) avem de la Buzău din 1698 (BRV, I/365—369), de la Iași din 1726 (BRV, II/23—27) și de la București din 1736 (BRV, II/50).

3. Ediții sigure ale *Strastnicului*, din vremea episcopului Ioan Bob, se cunosc din anii 1804 (BRV, II/452) și 1817 (BRV, III/189—190).

XIX. COPLEAN, jud. Cluj, 11 martie 1912: *Catavasier*, *Minei*¹, *Octoih mare*², *Octoih mic*, *Orologhion*, *Penticostar*, *Psaltire*, *Strastnic* și *Triod*, „toate în chirilice și în ediție de Blaj și alte ediții“; *Cazanie*, *veche*³; *Evanghelie*, Blaj, chirilice; *Evhologhion*, chirilice și *Liturghier*, Blaj, chirilice (4262/1912).

1. De fapt *Minologhion*, Blaj, 1781 dăruit bisericii în 12 iunie 1781 și consemnat aici, în 1940, de Gheorghe Mânzat, *op. cit.*, nr. 2, p. 3.

2. În anul 1940 exista la biserică un *Octoih* de Blaj (1760) cu însemnarea: „Acest Oct. s-a dat din crăiască milă bisericii unite din Coplean a. 1784“ (apud Gheorghe Mânzat, *op. cit.*).

3. La biserica din Măgura, jud. Sălaj, se păstrează un *Chiriacodromion* de Bălgrad (1699) care, pe una din file, are însemnarea lipsită de dată: „Această carte au datu Popu Vasile lui Popu Monu din Coplean“ (Ana Cinda, *Cartea veche românească în județul Sălaj*, în „Acta Musei Porolissensis“, II, 1978, p. 368).

XX. COPRU, jud. Cluj, 26 februarie 1911: *Apostol*; *Evanghelie*, veche; *Liturghier*, vechi; *Minei*; *Molitvelnic*, nou; *Molitvelnic*, vechi; *Octoih mare*; *Orologhion*; *Penticostar*; *Strastnic*; *Triod* și un alt *Triod* „cu două învăltoare“ (3308/1911).

Inventarul din 15 octombrie 1911, față de precedentul, conține în plus un *Octoih* nou și lasă pe dinafară un *Triod* (45/1914).

XXI. CRISTEȘTII-CICEULUI, jud. Bistrița-Năsăud, 30 noiembrie 1912: *Cazanie*, veche; *Evanghelie*, 1746, chirilice¹; *Evanghelie*, 1900; 2 *Evhologhioane*, chirilice; *Evhologhion*, latine; *Liturghier*, vechi, lipsă foi; *Liturghier*, 1870; *Minei*, 4 vol., București, 1891; *Octoih*, 1825, chirilice²; *Penticostar*, 1768, vechi, legat³; *Predici* de Ion Papiu, 1874; *Strastnic*, 1753, bine legat² și *Triod*, 1772² (11134/1912)⁴.

1. Rîmnic.

2. Blaj.

3. De Blaj sau București.

4. Cărțile bisericii și ale cantorului le avem inventariate și la 11 martie 1846: *Apostol*, *Biblie*, *Cazanie*, *Evanghelie*, 2 *Liturghiere*, *Minologhion*, *Octoih*, *Penticostar*, *Propovedania* lui Samuil Micu, *Strastnic* și *Triod*, toate ale bisericii; *Catavasier*, *Ceaslov*, *Octoih*, *Orologhion* și *Psaltire* ale cantorului Georgie Moroșan (Gheorghe Mîndrescu, *Informații despre construcțiile și inventarul bisericilor din fostul protopoplat Cristeștii Ciceului într-un protocol din anul 1846*, în „Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei“, X, 1978, p. 197).

XXII. CRISTUR-ȘIEU, jud. Bistrița-Năsăud, 17 martie 1909: *Apostol*; *Cazanie*, veche; *Evanghelie*, București, 1758¹; *Evhologhion*; *Liturghier*; *Minei*; *Octoih mare*; 3 *Octoihuri mici*; *Penticostar*; *Strastnic* și *Triod* (5036/1909).

1. Lipsă în BRV și CBRV. Posibil să fie ediția din anul 1748, preotul citind greșit slova-cifră a zecilor.

XXIII. CUZDRIOARA, jud. Cluj, 2 iunie 1912; *Evanghelie*, chirilice¹; *Evhologhion*, chirilice; *Evhologhion*, latine și *Liturghier* (6377/1912)².

1. La 1940 exista la biserică *Evanghelia* de București (1723) dăruită de familia Raț în 1730 (Gheorghe Mânzat, *op. cit.*, p. 2).

2. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 326 consemnează și un *Antologhion* de Rîmnic (1745).

XXIV. DUMBRAVENI, jud. Bistrița-Năsăud, 17 septembrie 1911: *Apostol*, chirilice; *Carte de predici* de George Metes; *Carte de predici* de Major¹; *Catavasier*, chirilice, stare „slăbuță“; *Evanghelie*, chirilice; *Evanghelie*, latine; *Evhologhion*; *Liturghier*, chirilice; *Minei*, „legat în pănțeți de scoarță obduși cu piele neagră“; *Molitvelnic*, chirilice, stare „slăbuță“; *Octoih*, chirilice, stare „slăbuță“; *Penticostar mare*, chirilice; *Strastnic*, chirilice, stare „slăbuță“ și *Triod*, chirilice, stare „slăbuță“ (2304/1912).

1. Petru Maior, *Predice sau învățături la toate duminicile și sărbătorile anului*, I—III, Buda, 1810—1811.

XXV. FELEAC, jud. Cluj, 31 decembrie 1856: *Apostol*, București, 1683; *Biblia* sacră, București, 1688; *Evanghelie*, veche, „lipsă data“; *Evanghelie*, București, 1682; *Evanghelie sirbească*, 1487, „perete de tablă de argint“; *Liturghier*, Tîrgoviște, 1713 și *Psaltire*, Bălgrad¹ (Arhivele Statului Cluj, Fond T. Cipariu, Doc. nr. 1901)².

1. Din 1651 (BRV, I/184—190).

2. M. Roska consemna la 30 iulie 1922 următoarele cărți: *Apostol slavonesc*; *Cazanie* cu însemnare din 1731; *Evangheliar*, 1682 și *Triod* „de pe la 1800” (Ioan Opriș, *Unele probleme privind începuturile activității Comisiunii monumentelor istorice — Secția pentru Transilvania*, în ActaMN, XIV, 1977, p. 553). În 1978 a fost publicată următoarea listă de cărți: *Antologhion*, Rîmnic, 1737; *Evanghelie*, București, 1682; *Minologhion*, Blaj, 1781; *Octoih*, Blaj, 1792; *Penticostar*, Blaj, 1768; *Strastnic*, Blaj, 1753; *Triod*, Rîmnic, 1731 și lucrările lui Petru Maior *Propovedanii* (Buda, 1809), *Didahii* (Buda, 1809) și *Predici* (I—III, Buda, 1810—1811); cf. Grațiana Alicu, *Circulația cărții vechi românești în județul Cluj*, în ActaMN, XV (1978), p. 402—403.

XXVI. FIZEȘU GHERLEI, jud. Cluj, 29 ianuarie 1918: *Apostol*, 1878; *Minei*, 1838, chirilice¹; *Octoih mare*, 1783, chirilice¹; *Penticostar*, 1778, chirilice²; *Strastnic*, 1831, chirilice și *Triod*, 1761, chirilice³ (482/1918).

1. Blaj.

2. Lipsă în BRV și CBRV. Posibil să fie o ediție din 1768 de la Blaj sau București, preotul citind greșit slova-cifră a zecilor.

3. Rîmnic (BRV, II/156).

XXVII. GHERLA, jud. Cluj, 1913: *Apostol*, Blaj, 1878; *Catavasier*, Blaj, 1824; *Evanghelie*, 1746¹; *Evanghelie*, Blaj, 1817; *Evanghelie*, Blaj, 1900; *Evhologhion*, Blaj, 1815; *Evhologhion*, Blaj, 1893; *Liturghier*, 1786²; *Liturghier*, Blaj, 1905; *Minei*, Rîmnic, 1737³; *Octoih mare*; *Orologhion*, vechi, „defectuos”; *Orologhion*, Blaj, 1890; *Penticostar*, Blaj, 1768; *Strastnic*, Blaj, 173⁴ și *Strastnic*, Blaj, 1817, toate la biserica catedrală.

În arhiva parohială: *Anuarul Societății fondului de teatru român*, 1911; *Catehismul* de Deharbe, tom. III⁵; *Cuvîntări bisericești*, tom. II, de Ioan Papiu; *Cuvîntări bisericești acomodate pentru orice timp* de I. Papiu; *Cuvîntări funebreale* de I. Papiu; *Lecturar român* pentru cls. I și II gimn. de Aron Pumnul și revista *Transilvania*, nr. 3 din 1911 (8411/1913)⁶.

1. Rîmnic (BRV, II/88—92).

2. Lipsă în BRV și CBRV. În inventarul din 1915 se precizează în plus Blajul ca loc de tipărire. N. Iorga consemnează cartea sub același an 1786, fără precizarea tiparîței. Într-o istorie a bisericii din Gherla se arată că pe la 1745 păstorea aici Grigorie Silvași, mort la o dată necunoscută, urmașul său Dimitrie Kassai însemnînd pe o carte că Silvași a lăsat bisericii un *Liturghicon* și o *Psaltire*, prima dintre cărți aflîndu-se în biserică la 1900 (Ioan Hodorean, *Biserica gr. cat. din Gherla și parohii ei*, Gherla, 1900, p. 20). Exemplarul de față e posibil să fie o ediție de Blaj din 1756, slova-cifră a zecilor fiind ilizibilă din cauza uzurii.

3. Exemplar consemnat și de Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 325.

4. Scăpare a preotului. Potrivit datelor inventarului din 1915 avem ediția din 1753.

5. Iosif Deharbe, Viena, 1865.

6. N. Iorga, *op. cit.*, p. 107 consemnează: *Antologhion*, 1737; *Evanghelie*, 1817; *Evanghelie*, 1746; *Liturghier*, 1786; *Liturghier*, 1807; *Penticostar*, 1768 și *Triod*, 1800 în biserică și un *Ceaslov*, Sibiu, 1790 în capela episcopală.

Inventarul din 14 iunie 1915 înregistrează: *Apostol*, Blaj, 1878; *Catavasier*, Blaj, 1824; *Evanghelie*, 1746; *Evanghelie*, 1817; *Evanghelie*, Blaj, 1900, „litere stră-bune” (latine); *Evhologhion*, 1815, chirilice; *Evhologhion*, Blaj, 1893; *Liturghier*, Blaj, 1786, chirilice; *Liturghier*, Blaj, 1807; *Liturghier*, Blaj, 1905; *Minei*, 1737; 2 *Octoihuri mari*; *Octoih*, Blaj, latine; *Orologhion*, chirilice, vechi¹; *Orologhion*, Blaj, 1890; *Penticostar*, 1768; *Strastnic*, 1753; *Strastnic*, 1817 și *Triod*², toate la biserica catedrală.

În arhiva parohială: *Biografia Sf. Chrisostom*; *Catehismul* de Deharbe, tom. III; *Istoria revelațiunii populare*, I—V, de Gavril Pop; *Lecturar român* pentru cls. I și II gimn. de Aron Pumnul; *Nuvele* de Vas. Kanta Buticescu, vol. I; *Predici populare*, I—II, de Gav. Pop și revista *Transilvania*, nr. 3 din 1911 (3877/1915)³.

1. Posibil ediția de la Sibiu din 1790 (vezi N. Iorga, *op. cit.*).

2. Posibil ediția de la Blaj din 1800 (vezi N. Iorga, *op. cit.*).

3. La o dată necunoscută a ajuns la Gherla un exemplar din *Chiriacadromionul* de la Bălgrad (1699), exemplar cartografiat de Octavian Șchiau, *Cărturar și cărți în spațiul românesc medieval*, Cluj-Napoca, 1978, anexe.

XXVIII. GHIOLȚ, jud. Cluj, 19 aprilie 1908: *Apostol*; *Evanghelie*, București, 1816¹; *Liturghier*, Blaj, 1826²; *Minei*; *Octoih mare*, Blaj, 1844; *Penticostar*; *Strastnic* și *Triod* (4912/1908).

1. Lipsă în BRV și CBRV. Inventarul din 14 februarie 1915 consemnează o ediție de Blaj din 1765.

2. Lipsă în BRV și CBRV.

Inventarul din 4 martie 1913: *Apostol*, ediție nouă; *Cazanie*; *Evanghelie*, chirilice; *Minei*; *Octoih mare*; *Penticostar*; *Strastnic* și *Triod* (5215/1913).

Inventarul din 14 februarie 1915: *Apostol*, 1881; *Evanghelie*, Blaj, 1765, de pe timpul lui Atanasie Rednic; *Evhologhion*, Blaj, 1893; *Liturghier*, Blaj, 1826; *Minei*, „vechi și defectuos, scris cu mîna“; *Minei*, 12 tom., București, 1890; *Orologhion*, Blaj, 1912; *Penticostar*, Sibiu, 1841 și *Strastnic*, vechi (4181/1915).

XXIX. ICLOZEL, jud. Cluj, 1941: *Apostol*, 1878 și *Penticostar mare*, 1780¹ (3433/1941).

1. București (BRV, II/269). O ediție de Blaj din acest an (BRV, IV/93) nu a existat, cf. Barbu Teodorescu, *Completări și rectificări la Bibliografia românească veche*, în „Glasul bisericii“, XIX (1960), nr. 11—12, p. 1050—1051.

XXX. JICHIȘU DE JOS, jud. Cluj, 3 martie 1872: *Apostol*; *Cazanie*; *Ceaslov*, „cam vechi“; *Evanghelie*²; 2 *Liturghiere*, „unul mai bun, altul mai rău“; 2 *Molitvelnice*; *Octoih mare* și *Praznicar*, „vechi scris cu chirile“ (613/1872).

1. Biserica avea în 1943 o *Cazanie* de București (1768) lipsită de însemnări cf. Fl. Mureșanu, *Contribuții la comemorarea Cazaniei lui Varlaam*, în „Tribuna Ardealului“, IV (1943), nr. 837, p. 2.

2. Din inventarul de la 19 decembrie 1911 rezultă a fi o ediție de Blaj din 1765.

Inventarul din 19 decembrie 1911: *Catavasier*; *Cazanie*; *Evanghelie*, 1780, de pe timpul lui Atanasie Rednic¹; *Liturghier*, vechi; *Liturghier*, 1900; *Octoih mare*; 3 *Octoihuri mici*; *Orologhion* și *Praznicar*² (960/1912).

1. Anul evident greșit, corect 1765 (BRV, II/164).

2. În anul 1940 biserica avea un *Minei* manuscris din 1763—1767 datorat lui popa Filip din Cozla pe cînd era în Cristolțul Mare (Gheorghe Mănzat, *op. cit.*, nr. 2, p. 3).

XXXI. JICHIȘU DE SUS, jud. Cluj, 19 februarie 1911: *Apostol*; *Catavasier*; *Cazanie*, „carte veche“¹; *Evanghelie*, Iași, chirilice²; *Evhologhion*, vechi; *Liturghier*, Blaj, latine; *Minei*, „vechi, scurtat și scris“; *Octoih mare*; *Octoih mic*, „legat în fire“; *Penticostar mic*; *Strastnic* și *Triod* (3508/1911)³.

1. *Cazania* lui Varlaam introdusă în circuitul științific în 1943 (Fl. Mureșanu, *op. cit.*, p. 2; Idem, *Cazania lui Varlaam 1643—1943. Prezentare în imagini*, Cluj, 1944, p. 209).

2. Ediții de Iași, pînă în 1830, ale *Evangheliei* se cunosc din anii 1741 (BRV, IV/55), 1762 (BRV, II/159—160) și 1794 (BRV, II/361).

3. Biserica posedă în 1940 un *Octoih mare* manuscris din 1810 copiat de popa Nechita din Igritia (Gheorghe Mănzat, *op. cit.*).

XXXII. LUJERDIU, jud. Cluj, 21/9 martie 1860: în biserica zidită la 1684 se consemnează un *Apostol*, Blaj, 1767, in folio; *Breviar* (Ceaslov), f.a., in octavo; *Catavasier*, Blaj, 1777, in octavo; *Cazanie*, „de Țara Românească“, 1543¹; *Evanghelie*, Blaj, 1765, in folio; *Liturghier*, „de Țara Românească“, 1713, in quarto²; *Minei*, Blaj, 1751, in folio; *Molitvelnic*, „de Țara Românească“, 1741, in quarto³; *Octoih*, „de Țara Românească“, 1712, in quarto²; *Penticostar*, Sibiu, 1805, in folio⁴; *Propovedanie*, Blaj, 1784, in quarto³; *Strastnic*, Blaj, 1753, in folio și *Triod*, Blaj, 1800, in folio (611/1860).

1. Lipsă în BRV și CBRV. Anul evident greșit. Posibil să fie ediția de București din 1768, exemplar consemnat în 1972 la biserica cu hramul Sf. Arhangheli cf. Ioana Cristache Panait, *Tipăritura bucureșteană din veacul al XVIII-lea în satele transilvănene*, loc. cit., p. 1235.

2. Tîrgoviște.

3. București.

4. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 340 consemnează un exemplar de Rîmnic (1743).

5. De Samuil Micu.

XXXIII. MALIN, jud. Bistrița-Năsăud, 7 aprilie 1918: *Apostol*; *Evanghelie*, chirilice; *Liturghier*, chirilice; *Liturghier*, latine; *Minei* și *Triod* (1275/1918).

XXXIV. MANIC, jud. Bistrița-Năsăud, 20 septembrie 1914: *Apostol*, Blaj; *Apostol*, Blaj, vechi; *Cuvînt împreună cătră toată sămînția românească*, donat de Grama Aron¹; *Evanghelie*, Blaj, 1900; *Evanghelie*, Blaj, veche; *Evhologhion*, Blaj,

1913; *Minei*, Blaj, 1838; *Octoih mare*, Blaj; *Octoih mic*, Sibiu, 1855; *Penticostar*, Blaj, vechi; *Phisicæ auditor* 1835²; *Strastnic*, Blaj și *Triod*, Blaj (124/1915).

1. *Cazania* lui Varlaam.

2. Posibil o copie-manuscris a cursului de fizică teoretică și experimentală a profesorului Nicolae Marcu de la Liceul episcopal din Blaj.

XXXV. MALUȚ, jud. Bistrița-Năsăud, decembrie 1918: *Apostol*, Sibiu, vechi; *Cazanie peste duminici*, chirilice; *Evanghelie*, Blaj, sub Atanasie Rednic¹; *Evanghelie*, Sibiu, 1907; *Evhologhion*, Blaj, 1913, donat de Mihaly de Apșa; *Minei*, 2 vol., chirilice, sub Grigore Ghica²; *Octoih mare*, chirilice; *Octoih mic*, Blaj, 1907; *Octoih mic*, Sibiu, 1887; *Orologhion mare*, Blaj, 1890; *Penticostar*, Sibiu, 1841, sub Vasile Moga; *Strastnic*, Blaj, sub Ioan Bob³ și *Testamentul Nou*, ed. 2, București, 1859 (4607/1918).

1. 1765.

2. Probabil o ediție din Moldova lui Grigore Ghica (1849—1856).

3. Una din edițiile anilor 1804 sau 1817 (Ediție din 1800 nu există cf. Barbu Teodorescu, *op. cit.*, p. 1057—1058).

XXXVI. MINTIU, jud. Bistrița-Năsăud, 16 decembrie 1917: *Evanghelie*, Blaj, 1900; 2 *Liturghiere*; *Minei*, nou; *Minei*, vechi; *Octoih mare*; *Octoih mic*; *Penticostar*, Blaj; *Strastnic* și *Triod* (6570/1917).

XXXVII. MINTIU GHERLEI, jud. Cluj, 1857: *Apostol*; *Biblie*¹; *Cazanie*; *Evanghelie*, veche; *Minei*; *Octoih*; *Praznicar*²; *Predica* lui Petru Maior³ și *Triod* (1628/1857).

1. Probabil ediția de la Blaj, 1795.

2. *Antologhion sau Minei*.

3. *Predice sau învățăături*... I—III, Buda, 1810—1811 (BRV, III/22—25).

XXXVIII. MITITEI, jud. Bistrița-Năsăud, martie 1910: *Apostol*, Blaj, 1775, chirilice¹; *Biblia*, 1795, chirilice²; *Catavasier*, Blaj, 1769; *Cazanie*, Iași, 1643; *Cuvîntarea* lui Alex. Sterca Suluțiu, Alba Iulia, 1860; *Cuvîntări bisericești* de I. Papiu, tom. I, 1872; 2 *Didahii* de P. Maior, Buda, 1809; *Evanghelie*, Snagov, 1697; *Evhologhion*, Blaj, 1815; *Octoih*, Blaj, 1760; *Orologhion mic*, Buda, 1799, chirilice³; *Penticostar*, Blaj, 1768; *Petițiune așternută Majestății Sale*, Brașov, 1867; *Predici* de I. Papiu, tom. II, 1884; *Propovedanii la morți* de P. Maior, Blaj, 1784, chirilice⁴; *Propovedanii* de Samuil Micu Clein⁴; *Psaltire*, chirilice; *Strastnic*, Blaj, 1773; *Tipic* de Tit Bud, 1886 și *Triod*, Blaj, 1771 (3902/1910).

1. Lipsă în BRV și CBRV. Ediție descrisă de Blaj, din secolul al XVIII-lea, a *Apostolului* se cunoaște din 1767 (BRV, II/172). Preotul din Mititei e posibil să fi citit greșit data din cauza uzurii exemplarului.

2. Blaj.

3. Lipsă în BRV și CBRV. Ediții de Buda, până la 1831, ale *Ceaslovului* (Polustav) se cunosc din anii 1807 (BRV, II/503) și 1823 (BRV, III/410).

4. În inventar cele două *Propovedanii* urmează după *Didahii* și, fiind succesive, sugerează posibilitatea unei confuzii a preotului și de aici probabil înregistrarea cărții lui Petru Maior sub anul 1784.

XXXIX. MORUȚ, jud. Bistrița-Năsăud, 21 noiembrie 1857: *Apostol*, *Biblie*¹; *Catavasier*, *Evanghelie*, *Liturghier*, *Minei*, *Octoih*, *Penticostar*, *Strastnic* și *Triod* (507/1858).

1. Posibil ediția de la Blaj din 1795.

XL. MUREȘENII BIRGAULUI, jud. Bistrița-Năsăud, 1914: *Evanghelie*, Blaj, 1765, foi stricate, 50 coroane; *Evanghelie*, Blaj, 1900, 80 coroane; *Evhologhion*, Blaj, 1893, 3 coroane; *Liturghier*, 1741, 1 coroană; *Liturghier*, 1798²; *Liturghier*, 1806³; *Minei*, Blaj, 1781, 100 coroane; *Octoih mare*, Blaj, 1800, 10 coroane; *Penticostar*, Blaj, 1805, 30 coroane⁴; *Strastnic*, Blaj, 1800, 15 coroane⁵ și *Triod*, Blaj, 1800, 40 coroane.

În cancelaria parohială: *Agricultura practică* de G. Vintilă; *Catalog de cărți și tipărituri a tipografiei din Gherla*, 1910; *Cuvînt la inaugurarea „Asociațiunii T. Cipariu”* și *Îndreptar practic* de George Pop (6174/1915).

1. București.

2. Sibiu.

3. Lipsă în BRV și CBRV. Posibil să fie ediția din 1807 de la Blaj (BRV, II/502—503) sau Sibiu (BRV, IV/126).

4. Ediție din 1805 a *Penticostarului* avem de la Sibiu (BRV, II/463). Menționăm că Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 341 consemnează un exemplar de Rimnic din 1767.

5. Probabil ediția din 1804 (cf. Barbu Teodorescu, *op. cit.*).

XLII. NEGRILEȘTI, jud. Bistrița-Năsăud, 6 ianuarie 1918: *Apostol*, chirilice; *Apostol*, latine; *Cazanie*; *Evangelie*, chirilice; *Evhologhion*, chirilice; *Liturghier*, chirilice; *Minei*, 2 vol.; 4 *Octoihuri mici*; *Penticostar* și *Triod* (348/1918).

XLIII. NICULA, jud. Cluj, 7 mai 1911: *Apostol*, chirilice, „slab și vechi”¹; *Evangelie*, chirilice, „bine legată”²; *Liturghier*, chirilice, „foarte vechi”³; *Minei*, chirilice, „slab și vechi”⁴; *Molitvelnic*; *Octoih*, vechi; *Penticostar*, chirilice, „slab și vechi”⁴; *Strastnic*, chirilice, „slab și vechi” și *Triod*, chirilice, „slab și vechi” (4443/1911)⁵.

1. Buzău.

2. București, 1742.

3. Tîrgoviște. 1713.

4. Din 1768 de Blaj sau București.

5. N. Iorga, *op. cit.*, p. 138 consemnează următoarele cărți: *Apostol brincovenesc*, 1704; *Evangelie*, 1742; *Liturghier*, 1713 și *Penticostar*, 1768.

XLIII. NIREȘ, jud. Cluj, 1857: *Catavasier*, *Cazanie*, *Evangelie*, *Faptele Apostolilor*, *Liturghier*, *Minei*, *Molitvelnice*¹, *Octoih*, *Orologhion* (*Ceaslov*), *Penticostar*, *Psaltire*, *Strastnic* și *Triod* (1660/1857).

1. Pentru prelucrare statistică considerăm două exemplare.

XLIV. ORMAN, jud. Cluj, 30 mai 1858: *Apostol*, *Catavasier*, *Cazanie*, *Ceaslov*, *Evangelie*, *Liturghier*, *Minei*, *Molitvelnic*, *Octoih* și *Penticostar*. Biserica de lemn construită înainte de 1808 (2353/1858).

XLV. OSOI, jud. Cluj, 30 decembrie 1914: *Apostol*, București; *Evangelie*, Blaj, 1776; *Evhologhion*, Blaj, 1893; *Liturghier*, Blaj, 1905; *Liturghier*, București, 1728; *Minei*; *Octoih mare*, Blaj, 1770; *Octoih mic*, Sibiu, 1857; *Octoih mic*, Sibiu, 1888; *Orologhion*; *Penticostar*, Blaj, 1889; *Psaltire*, Blaj, 1910 și *Triod*, Blaj, 1890 (688/1915).

XLVI. PRUNENI, com. Aluniș, jud. Cluj, 8 iulie 1872: *Apostol*, *Catavasier*, *Evangelie*, *Evhologhion*, *Liturghier*, *Minei*, *Octoih*, *Orologhion* și *Strastnic*, „toate vechi și cam stricate” (3338/1872)¹.

1. În 1972 în biserica de lemn a fost consemnat un *Chiriadodromion* de București (1732) cf. Ioana Cristache Panait, *op. cit.*, p. 1235.

XLVII. PUINI, jud. Cluj, 1909: *Apostol*, chirilice; *Catavasier*, vechi; *Cazanie*, veche; *Evangelie*, Blaj, chirilice; *Evhologhion*, vechi; *Liturghier*, chirilice, vechi, stare slabă; *Octoih mare*, chirilice, vechi, legat; *Penticostar*, vechi și *Strastnic*, vechi (9553/1909).

XLVIII. RAGLA, jud. Bistrița-Năsăud, 1909: *Apostol*, Neamț, 1851; *Biblie*, Blaj 1795; *Catavasier*, Blaj, 1762; *Cazanie*, 1788, „scrisă cu mîna”¹; 2 *Ceasloave*; *Evangelie*, Blaj, 1807²; *Evangelie* de Moldova, 1788³; *Liturghier*, Iași, 1845; *Minei*, Blaj, 1781; *Molitvelnic*; *Octoih*, Blaj, 1770; *Penticostar*, Blaj 1764⁴; *Propovedanie*, Buda, 1809⁵; *Psaltire*, Blaj, 1762⁶; *Strastnic*, Blaj, 1776⁷; *Triod*, Blaj, 1771 și *Viețile Sfinților*, în 12 tomuri⁸.

În biblioteca parohială: *Catehism* de Iosif Deharbe, Viena, 1865; *Explicarea catehismului* de Iosif Deharbe; *Legile politice bisericesti* din 1894 și 1895 și *Pre-dici pe duminici și sărbători de Gavrilă Pop*, 2 tom. (9984/1909).

1. Scrisă probabil de dascălul Samoil care în 24 mai 1777 copiase un *Praznicar* (*Floarea cuvintelor*) cf. Mircea Popa, *Manuscrise românești în bibliotecile budapestane*, în AIIACN, XXIII (1980), p. 469.

2. Probabil 1817.

3. Lipsă în BRV și CBRV. Ediții din Moldova, în secolul al XVIII-lea, ale *Evangeliei* se cunosc din anii 1741 (Iași), 1762 (Iași) și 1794 (Iași).

4. Lipsă BRV și CBRV. Posibil să fie ediția din 1768 sau, dacă anul este corect, o ediție de București, pentru care vezi Ioana Cristache Panait, *Circulația cărților bisericesti tipărite la Vilcea și în alte tipografii din părțile noastre, în Transilvania secolului al XVIII-lea*, loc. cit., p. 735.

5. De Petru Maior.

6. Dacă anul este corect, prin acest exemplar se lămurește data celei de a doua ediții a *Psaltirii* tipărite la Blaj. Se știe pe bază de informații documentare că prima ediție a apărut în anul 1705 (CBRV/46). Se cunosc exemplare din ediția a treia (1764) și din edițiile ulterioare. Despre ediția a doua s-a stabilit, pe bază documentară, că poate fi fixată cronologic între 1756—1764 (CBRV/46).

7. Lipsă în BRV și CBRV. Ediții de Blaj, din secolul al XVIII-lea, ale *Strastnicului* se cunosc din anii 1753 (BRV, II/126) și 1773 (BRV, II/203). Exemplarul de față posibil să fie din 1773.

8. Cum în inventarul din 1915 sînt trecute doar 8 tomuri și este menționată tipărirea lor la Neamț în 1807, rezultă că ne găsim în fața seriei complete a acestei scrieri religioase apărută între 1807—1830.

Inventarul din 27 iunie 1915: *Acatistier mic; Apostol; Cazanie*, „scrisă cu mîna”; *Ceaslov, Neamț; Ceaslov*, latine; *Evanghelie, Blaj, 1770; Evanghelie, Neamț, 1858; Galeria icoanelor sfinte, Viena, 1861; Liturghier, Iași, 1845; Liturghier, București, 1860; Minologhion; Molitvelnic, Blaj, 1860; Octoih mare; Octoih mic; Penticostar, Blaj, 1764; Penticostar mare; Prolog; Psaltirea lui David; Sf. Scriptură a Testamentului, Blaj, 1875; Slujba Sf. Haralambie; Strastnic, Blaj, 1776; Triod, Blaj, 1771 și Viețile Sfinților, Mănăstirea Neamț, 1807, 8 vol.*

În biblioteca parohială: *Catehism* de Al. Sterca Suluțiu; *Cuvîntări bisericesti*, II—III, de I. Papiu; *Gramatica limbii române* de Timotei Cipariu; *Istoria școlilor născudene* de Virgil Șotropa și N. Drăgan; *Legile politice bisericesti* din 1894—1895 și *Predici populare*, vol. III, de Gavril Pop (6174/1915).

1. Corect Biblia din 1795.

XLIX. REBRA, jud. Bistrița-Năsăud, 15 august 1915: *Apostol*, chirilice; *Apostol*, latine; *Biblia*¹; *Carte cu învățături*; *Ceaslov; Evanghelie, Blaj*, chirilice; *Evanghelie, București*, latine; 2 *Liturghiere*, chirilice; *Minei*, 2 vol.; *Molitvelnic, Blaj; Molitvelnic, Sibiu; Octoih mare; 3 Octoihuri mici; Penticostar; Psaltire; Strastnic* și *Triod*.

În biblioteca parohială: *Cărțile sateanului român* pe 1876—1878 și 1881 de Nicolae Popa și N. Fekete-Negruțiu; *Foata bisericescă* de Al. Grama, pe 1884—1885; *Predicatorul sateanului român* din 1875—1878 de N. Fekete-Negruțiu și *Resultatele filosofiei* de Iosif Frapporti prelucrate de Ioan Papiu (Gherla, 1885) (6041/1915).

1. Posibil ediția de la Blaj din 1795.

2. *Cazania* lui Varlaam, exemplar intrat în circuitul științific în 1943, o dată cu semnarea și aducerea sa în Cluj la Muzeul episcopal (Fl. Mureșanu, *Cazania lui Varlaam 1643—1943. Prezentare în imagini*, Cluj, 1944, p. 210—211).

L. ROMULI, jud. Bistrița-Năsăud, 1942: *Evanghelie, Blaj*, 1765, 300 lei; *Evhologhion, Blaj*, 1893; *Liturghier, Blaj*, 1893; *Minei*, Rîmnic, 1745, 500 lei; *Octoih mare, Blaj*, 1760; *Octoih-Penticostar, Blaj*, 1878; *Orologhion, Blaj*, 1893; *Strastnic, Blaj; Triod, Blaj*, 1870 și *Triod, București*, 1775, 350 lei¹ (2488/1942)².

1. Lipsă în BRV și CBRV.

2. În 1944 era înregistrat la Romuli un exemplar din *Cazania lui Varlaam* (Fl. Mureșanu, *op. cit.*, p. 211).

LII. RUGĂȘEȘTI, jud. Cluj, 13 decembrie 1917: *Apostol*, 6781, chirilice¹; *Catavasier*, chirilice; *Cazanie*, 1732²; *Evanghelie*, 1775, chirilice²; *Evhologhion*, latine; *Evhologhion*, 1893; *Liturghier*, 1798, chirilice³; *Minei*, 1781⁴; *Octoih mare*, 1672, chirilice⁵; *Octoih mic*, 1760⁴; *Penticostar*, 1778, chirilice⁵; *Strastnic*, 1783, chirilice⁵; *Strastnic*, 1817⁴; *Triod*, 1771⁴ și *Triod*, 1890 (1899/1918).

1. Din 1772 sau 1773. Lipsă în BRV și CBRV.

2. București.

3. Sibiu.

4. Blaj.

5. Lipsă în BRV și CBRV.

LIII. RUSU DE JOS, jud. Bistrița-Năsăud, 20 februarie 1910: *Apostol*, latine, dăruit în 1905; *Ceaslov*, 1799, România¹; *Evanghelie*, 1699, sub Atanasie²; *Evanghelie*, 1765, sub Maria Tereza³; *Evhologhion*, 1849, dăruit de A. Șaguna; *Liturghier*, Blaj, 1776; *Liturghier*, 1870, sub Bob⁴; *Liturghier*, chirilice, vechi; *Minei*, chirilice, dăruit de Petre Rus al lui Pavel în 1905, preț 16 cor.; *Octoih mare*, 1825, sub Bob³; *Octoih mic*, Sibiu, 1889, dăruit de Plascaru P. Vasilie; *Penticostar*, chirilice, sub Bob, stare slabă⁵; *Strastnic*, sub Bob⁶ și *Triod*, stare slabă, lipsă pînă la p. 13 (6815/1910).

1. Lipsă în BRV și CBRV.

2. *Chirtacodromion*, Bălgrad, 1699.

3. Blaj.

4. Probabil ediția din 1807, preotul inversînd cifrele.

5. Se cunosc ediții din 1786 (BRV, IV/100) și 1808 (BRV, II/534).

6. Se cunosc ediții descrise din anii 1804 (BRV, II/452) și 1817 (BRV, III/189—190).

LIII. SALAȚIU, jud. Cluj, 1914: *Apostol, Carte de cazanii, Catavasier, 2 Evanghelii; 2 Liturghiere; 1/4 Minei; Octoih mare, 2 Octoihuri mici, Orologhion, Penticostar mic, Strastnic* și „mai multe cărți vechi, stricate și nefolositoare” (1704/1915).

LIV. SALVA, jud. Bistrița-Năsăud, 25 decembrie 1907: *Apostol*, chirilice; *Apostol*, latine; *Catavasier*, Blaj; *Cazanie*, Iași¹; *Ceaslov*, chirilice; *Evanghelie*²; 2 *Evanghelii*, Blaj; 2 *Liturghiere*; *Minei*, Blaj; 2 *Mineie*, București³; 2 *Molitvelnice*, Blaj; 2 *Octoihuri*, Blaj; 2 *Penticostare*, Blaj; *Psaltire*; *Sf. Scriptură*. *Test. Vechi și Nou*, editată de Societatea biblică britanică din București; 2 *Strastnice* și 2 *Trioduri*. Se menționează că „multe cărți s-au pierdut cu ocazia mutării în biserica nouă”. Sînt amintite două biserici vechi, din 1789 și 1821, cea nouă datînd din 1900 (1015/1908).

1. *Cazania* lui Varlaam, exemplar cartografiat greșit la Sava de Octavian Șchiau, *op. cit.*, anexă și descris de Florian Dudaș, *Carte vechi românească în Bihor. Sec. XVI—XVII*, Oradea, 1977, p. 49—52.

2. București, 1723, exemplar cumpărat pentru biserică la 1753 și ajuns ulterior la B.C.U. Cluj-Napoca, cf. Ioana Cristache Panait, *Importante însemnări de pe cărți vechi bisericesti, tipărite la Vilcea și în alte părți*, loc. cit., p. 570.

3. Unul posibil de Rîmnic din 1737, consemnat în 1979 de Sofron Vlad. *op. cit.*, p. 325.

LV. SACALAI, jud. Cluj, 3 iunie 1913: *Apostol*, chirilice; *Apostol*; *Catavasier*, Blaj, chirilice; *Cazanie*, Blaj, chirilice¹; *Evanghelie*, București, veche; *Evanghelie*, Blaj, nouă; 2 *Evhologhioane*, Blaj, latine; *Liturghier*, chirilice, lipsă foi de la început; *Liturghier*, latine; *Minei*, Blaj, chirilice; *Octoih mare*, chirilice; *Octoih mic*; *Orologhion mare*, chirilice, „defectuos”; *Penticostar*, Rîmnic, chirilice²; *Penticostar*, latine; *Praznicar*, „scris la 1823 cu chirilice”; *Scriptură*³; *Strastnic*, București, chirilice⁴ și *Triod*, Blaj, chirilice (9510/1913).

1. Ioan Bob, *Carte de învățăture creștinești*, ... I—III, Blaj, 1805—1806.

2. Ediții de Rîmnic, pînă în 1830, ale *Penticostarului* se cunosc din anii 1743 (BRV, II/73—76), 1767 (BRV, II/173—174) și 1785 (BRV, II/309—310).

3. Posibil *Biblia* de la Blaj din 1795.

4. Ediții de București, pînă în 1830, ale *Strastnicului* se cunosc din anii 1726 (CBRV/17) și 1767 (BRV, IV/83).

LVI. SALIȘCA, jud. Cluj, 11 martie 1912: *Apostol*, Blaj, chirilice; *Catavasier*, Blaj, chirilice; *Cazanie*, Moldova, Vasile Lupu¹; *Evanghelie*, Blaj, chirilice; *Liturghier*, Blaj, chirilice; *Minei*, Blaj, chirilice; *Molitvelnic*, Blaj, chirilice; *Octoih mare*, Blaj, chirilice; *Orologhion*, Blaj, chirilice; *Penticostar*, Blaj, chirilice²; *Propovedanie veche la morți* de Clain³; *Strastnic*, Blaj, chirilice și *Triod*, Blaj, chirilice (4262/1912).

1. *Cazania* lui Varlaam.

2. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 340 consemnează un exemplar de Rîmnic din 1743.

3. Blaj, 1784 sau Sibiu, 1842.

LVII. SINMARGHITA, jud. Cluj, 2 mai 1915: *Apostol*, chirilice; *Evanghelie*, București, chirilice, veche; *Liturghier*, Blaj, 1775; *Minei*, chirilice; *Octoih*, nou; *Penticostar*, chirilice; *Strastnic*, chirilice, și *Triod*, chirilice (3548/1915).

LVIII. SINTIOANA, jud. Bistrița-Năsăud, 27 mai 1868: *Apostol*, *Biblie*¹, *Catavasier*, 2 *Evanghelii*, *Liturghier*, *Minei*, *Molitvelnic*, *Octoih*, *Orologhion*, *Penticostar*, *Propovedanie*², *Strastnic* și *Triod* (1632/1868).

1. Posibil ediția de la Blaj din 1795.

2. De Samuil Micu sau Petru Maior.

LIX. STRIMBU, jud. Cluj, 10 septembrie 1916; *Apostol*, chirilice; *Apostol*, latine; *Catavasier*, sub Maria Tereza¹; *Cazanie*, sub Iosif II²; *Minei*, sub Iosif II³; *Molitvelnic*, sub Francisc I⁴; *Octoih*, 1770, chirilice⁵; *Octoih*, 1875; *Octoih mic*, 1859, chirilice; *Penticostar*, latine; *Strastnic* și *Triod* (6732/1916).

1. Ediții descrise ale *Catavasierului* din vremea Mariei Tereza se cunosc din anii 1762, 1769 și 1777 (cf. BRV). Există informații și despre o ediție din 1750 (CBRV/38 și Florian Dudaș, *Cărți vechi românești din Țara Hațegului în lumina catalogului lui Ștefan Moldovan*, 1857, în „Banatica”, V, 1979, p. 506 și 510).

2. Confuzie între Iosif Leopold și Iosif II. Este, de fapt, *Cazania* de Bălgard (1699).

3. *Minologhion*, Blaj, 1781.

4. Blaj, 1815.

5. Blaj.

LX. SUARAȘ, jud. Cluj, 20 mai 1913: în biserica construită în 1536 și restaurată la 1701 sînt inventariate cărțile: *Apostol*, Blaj, 1802; *Cazanii pe duminicile și sărbătorile anului*, sub Ioan Constantin Nicolae voievod¹; *Evanghelie*, Rîmnic, 1746,

sub Ioan Constantin voievod; *Liturghier*, Tirgoviște, 1713; *Minei*, Blaj, chirilice²; *Molitvelnic*, Blaj, vechi; *Molitvelnic*, Sibiu, 1874; *Octoih*, vechi și slab; *Octoih mare*, Blaj, slab; *Octoih mic*, Blaj, slab; *Octoih mic*, Sibiu, 1855; *Penticostar*, Blaj, 1808, sub Ioan Bob; 2 *Polustave* (Ceasloave), Blaj, 1808, sub Ioan Bob; *Strastnic*, Blaj, 1773 și *Triod*, Blaj, chirilice, stare slăbuță (6656/1913).

1. *Chiriadromion*, București, 1732 (BRV, II/45—47).

2. Posibil *Minologhionul* din 1751, 1781 sau 1838.

LXI. SUCUTARD, jud. Cluj, 19 martie 1874: *Apostol*; *Catavasier*, rupt și defectuos; *Cazanie*; *Evanghelie*, veche; *Liturghier*, vechi; *Minei*; *Orologhion*; *Penticostar*; *Psaltire*, ruptă și defectuoasă; *Strastnic* și *Triod* (1/1874).

LXII. ȘIEU-MAGHERUȘ, jud. Bistrița-Năsăud, 18 ianuarie 1908: *Apostol*, nou; *Apostol*, vechi; *Catavasier*, stare bună; 2 *Evhologhioane*, vechi; *Evhologhion*, nou; *Liturghier*, nou; *Liturghier*, vechi; *Minei*, vechi, stare slabă; *Orologhion*, stare bună; *Penticostar*, stare bună; 2 *Psaltiri*, stare bună; *Strastnic*, stare bună; *Triod*, nou și *Triod*, vechi, stare bună (1693/1908).

LXIII. ȘIEU-ODORHEI, jud. Bistrița-Năsăud, 30 decembrie 1908: *Apostol*, Blaj, 1802; *Cazanie*, București, 1756¹; *Evanghelie*, Blaj, 1901; *Evhologhion*, Blaj, 1893; *Evhologhion*, Sibiu, 1864; *Liturghier*, Blaj, 1807; *Minei*, Blaj, 1838; *Octoih mare*, Blaj, 1838; *Penticostar*, Blaj, 1808 și *Triod*, Blaj, 1701² (796/1909).

1. Lipsă în BRV și CBRV.

2. Corect 1771.

LXIV. ȘIGAU, jud. Cluj, 24 februarie 1911: *Apostol*, chirilice; *Catavasier*; *Ceaslov*; *Evanghelie*; *Liturghier*, Blaj, chirilice; *Minei*, „scris și scurtat“; *Octoih mare*, Tirgoviște¹; *Octoih mic*; *Penticostar mic*; *Strastnic* și *Triod* (3508/1911).

1. 1712 (BRV, I/485—486).

LXV. ȘINTEREAG, jud. Bistrița-Năsăud, 10 aprilie 1910: *Apostol*, chirilice; *Catavasier*, chirilice; *Cazanie*, de popa Stoica⁴; *Evanghelie*, Blaj, sub Ioan Bob²; *Liturghier*, Blaj, sub Ioan Bob³; *Minei*, chirilice; *Molitvelnic*, chirilice; *Molitvelnic*, latine; *Octoih*, chirilice; *Penticostar*, chirilice; *Strastnic*, chirilice și *Triod*, chirilice (5957/1910).

1. *Chiriadromion*, București, 1732 (BRV, II/45—47).

2. 1817.

3. Ediția din 1807 sau 1817.

LXVI. ȘOMCUTU MIC, jud. Cluj, 2 martie 1909: *Apostol*, chirilice; *Catavasier*, chirilice; *Cazanie*, chirilice, „fără păreți“; *Evanghelie*, Blaj, 1900; *Liturghier*, Blaj, 1870; *Minei*, chirilice; *Octoih mare*, chirilice; *Octoih mic*, latine; *Penticostar*, chirilice; *Penticostar*, latine și *Triod*, chirilice (3820/1909).

LXVII. TARPIU, com. Jichișu de Jos, jud. Cluj, 13 aprilie 1871: *Apostol*; *Cazanie*¹; *Ceaslov*; *Evanghelie*, bine legată; *Liturghier*; *Minei*; *Molitvelnic* și *Octoih mare* (613/1872).

1. În 1943 consemnată o ediție de București (1768) cu însemnări cf. *Tribuna Ardealului*, IV (1943), nr. 837, p. 2.

LXVIII. TAURE, jud. Bistrița-Năsăud, 10 aprilie 1910: *Apostol*, Blaj, 1781¹; *Apostol*, Blaj, latine; 2 *Catavasiere*, Blaj, 1769; *Cazanie* de București²; *Evanghelie*, Blaj, 1807³; *Evhologhion*, chirilice, vechi; *Liturghier*, chirilice; *Liturghier*, latine; *Liturghier*, Văcărești, 1741⁴; *Minologhion*, Blaj, 1781; *Octoih*, chirilice; *Orologhion*, chirilice; *Orologhion*, latine; *Psaltire*, Blaj, 1781⁵; *Strastnic*, Blaj, 1773 și *Triod*, Blaj, 1800 (5957/1910).

1. Ediție descrisă de Blaj, din secolul al XVIII-lea, a *Apostolului* se cunoaște una singură, din 1767 (BRV, II/172).

2. 1732, exemplar cumpărat pentru biserică în 1804, azi în păstrare la B.C.U. Cluj-Napoca cf. Ioan Cristache Panait, *Tipăritura bucareșteană din veacul al XVIII-lea în satele transilvănene*, loc. cit., p. 1235.

3. Posibil din 1817.

4. Preotul a citit greșit Văcărești în loc de București (BRV, II/55).

5. Probabil 1780.

LXIX. TAUȘENI, com. Bontida, jud. Cluj, 13 aprilie 1871: *Apostol*, *Biblie*¹, *Catavasier*, *Cazanie*, *Evanghelie*, *Galeria Sf. Icoane*, *Liturghier*², *Minei*, *Molitvelnic*, *Octoih*, *Penticostar*, *Predicele morților*³, *Psaltire*, *Strastnic* și *Triod* (5/1872).

1. Posibil ediția de la Blaj din 1795.

2. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 334 consemnează un exemplar de Rîmnic din 1759.

3. *Propovedaniile* lui Samuil Micu sau Petru Maior.

LXX. ȚAGA, jud. Cluj, 19 aprilie 1908: *Apostol*; *Evanghelle*, Blaj, 1820¹; *Liturghier*, Blaj, 1836; *Mnei*; *Octoih mare*, 1826²; *Penticostar*; *Strastnic* și *Triod* (4912/1908).

1. Ediții de Blaj, pînă în 1830, ale *Evangheliei* se cunosc din anii 1765, 1776 și 1817. Exemplarul de față probabil este din 1817. Din anul 1820 se cunoaște o ediție a *Evangheliei* de la Chișinău (BRV, III/328).

2. Buda.

LXXI. UNGURĂȘ, jud. Cluj, mai 1916: *Evanghelle*, Blaj, 1776; 2 *Liturghiere*, chirilice; *Octoih mare*, chirilice, vechi; *Octoih mic*, Blaj, 1875; *Penticostar*, Blaj, 1768; *Penticostar mic*, Blaj, 1878 și *Strastnic*, Blaj, 1783, chirilice¹ (2114/1916)².

1. Ediții de Blaj, din secolul al XVIII-lea, ale *Strastnicului* se cunosc din anii 1753 (BRV, II/126) și 1773 (BRV, II/203). În cazul exemplarului de față se pare că preotul a citit greșit slova-cifră a zecilor.

2. Sofron Vlad, *op. cit.*, p. 334 consemnează la Unguraș un *Antologhion* de Rîmnic (1737).

LXXII. URIU, jud. Bistrița-Năsăud, 30 noiembrie 1912: *Apostol*, sub Maria Tereza¹; *Cazanie*, chirilice, veche; *Evanghelle*, 1775²; *Evanghelle*, Blaj, 1900; *Evhologhion*, Blaj, 1893; *Liturghier*, Blaj, 1905; *Minei*, vechi, fără prefață; *Octoih*, vechi, legătură slabă; *Octoih mare*, bine legat; *Penticostar*, 1805³; *Strastnic* și *Triod*, 1771⁴ (11134/1912).

1. Blaj, 1767 (BRV, II/172). Este singura ediție de secol XVIII descrisă, celelalte consemnate de BRV, IV/82 și 92 neexistind de fapt cf. Barbu Teodorescu, *op. cit.*, p. 1054—1055.

2. București.

3. Sibiu.

4. Blaj.

LXXIII. VALE, jud. Cluj, 22 noiembrie 1909: *Apostol*; *Cazanie*, veche; *Evanghelle*, chirilice, legată în piele; *Liturghier*, chirilice, legat; *Minei*, „cu litere grecești”; *Octoih mare*, stricat; *Praznicar*; *Strastnic*, nou și *Strastnic*, vechi (5832/1909).

AVRAM ANDEA — SUSANA ANDEA

DONNÉES CONCERNANT LE LIVRE ROUMAIN ANCIEN DES DÉPARTEMENTS DE CLUJ ET DE BISTRITZA-NĂSAUD

(Résumé)

Les auteurs présentent le résultat partiel de la recherche portant sur la diffusion du livre roumain ancien des départements de Cluj et de Bistrița-Năsăud, dans la partie centrale de la Transylvanie. Dans ce but on a utilisé les données de 79 inventaires d'église de 72 localités, plus ceux-la de la liste avec les livres anciens gardés en 1857 à l'église de Feleac.

Les données de ces inventaires démontrent que le livre roumain ancien, imprimé dans les Principautés Roumaines jusqu'en 1830, est répandu dans toutes les provinces habitées par les Roumains, les frontières politiques ne pouvant pas empêcher sa circulation. Pour les besoins de l'église, le livre nécessaire au culte religieux a été procuré des imprimeries de Jassy et du Monastère de Neamț (Moldavie), de Bucarest, de Snagov, de Buzău, de Rîmnic et de Tîrgoviște (Valachie), de Bălgrad (Alba Iulia), de Blaj et de Sibiu (Transylvanie), de Buda (Hongrie) et de Vienne de la monarchie autrichienne.

L'interprétation complexe des matériaux présentés analytiquement, sous forme de registre alphabétique des localités inventariées, va être réalisée dans une prochaine étude concernant le livre roumain ancien du Nord-Ouest de la Transylvanie.